

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра природничих наук з методиками навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА

**Формування здоров'язберезувальної компетентності учнів у закладах
загальної середньої освіти**

Спеціальність 014 Середня освіта (Природничі науки)

Освітня програма «Середня освіта (Природничі науки)»
другого рівня вищої освіти

інститут, факультет, відділення психолого-природничий факультет

2020-2021 н.р.

Робоча програма «Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Природничі науки)/ освітньою програмою «Середня освіта (Природничі науки)».

Мова навчання: українська

Розробник: Шевчук Олена Анатоліївна, доцент кафедри природничих наук з методиками навчання, кандидат педагогічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри природничих наук з методиками навчання

Протокол від «31» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри природничих наук з методиками навчання

проф. Грицай Н.Б.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від «02» вересня 2020 року № 4

Голова навчально-методичної комісії

психолого-природничого факультету

доц. Сяська І.О.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка		
Модулів – 1	Спеціальність: 014 Середня освіта (Природничі науки)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2020-й	2021-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: конспект лекційних занять, практичні роботи, мультимедійна презентація нетрадиційного уроку основ здоров'я на основі інноваційної технології навчання		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 40 (заочна форма) самостійної роботи студента – 80	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		20 год.	- год.
		Практичні, семінарські	
		20 - год.	- год.
		Лабораторні	
		- год.	год.
		Самостійна робота	
		80 год.	108 - год.
		Індивідуальні завдання:	
		- год.	
Вид контролю:			
залік			
Передумови для вивчення дисципліни (педагогіка новітньої школи, біологія в старшій школі з методикою навчання)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. **Мета** викладання навчальної дисципліни «Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти» – набуття майбутніми учителями теоретичних знань і практичних навичок з основних питань здоров'язбереження людини як соціальної складової; формування системи знань про здоров'язберігаючу компетентність як цілісне індивідуальне психологічне утворення особистості, спрямоване на збереження соціального, духовного, психічного та фізичного здоров'я – свого та оточення; виховання свідомого та дбайливого ставлення до власного здоров'я та оточуючих.

2.2. **Основні завдання** вивчення дисципліни «Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти»: поглиблення знань щодо орієнтації усіх учасників навчально-виховної роботи ЗЗСО на здоровий спосіб життя; формування у майбутніх учителів валеологічного світогляду щодо відповідального ставлення до індивідуального та соціального здоров'я; формування умінь щодо здорової поведінки у процесі навчання і створення оздоровчого навчального середовища в колективі; забезпечення організації навчально-виховного процесу через підтримання здоров'я усього колективу; формування життєвих навичок, як таких, що сприяють соціальному, духовному, психічному, фізичному індивідуальному здоров'ю через освітні здоров'язбережувальні технології (методи, прийоми, засоби, що не завдають шкоди здоров'ю учня і вчителя); вивчення змістовних понять курсу «Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти» через тісний взаємозв'язок основ здоров'я, анатомії, фізіології, біології людини, психології тощо.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути **компетентностей**:

- комунікативної та здоров'язбережувальної.

3. Очікувані результати навчання базуються на засадах інтеграції теоретико-практичних знань, отриманих студентами у ЗЗСО (біологія, основи здоров'я, фізична культура та основи здоров'я, основи медичних знань тощо) та у ЗВО (концепції здорового способу життя, інноваційні технології навчання в природничій освіті, загальної та вікової психології тощо) і власне набутих у процесі життя.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати про: знати, розуміти, бути здатні продемонструвати

- сучасну наукову концепцію про соціальне та індивідуальне здоров'я;
- усвідомлення цінності й значення формування, збереження, зміцнення, відновлення особистісного здоров'я;
- необхідність поновлення та формування системи знань щодо здоров'язбереження соціального та індивідуального здоров'я;
- роль валеологізації навчально-виховного процесу ЗЗСО;
- основні принципи ведення здорового способу життя;
- оптимальні умови взаємодії здоров'я людини з природнім і соціальним оточенням;

- основи психічного та духовного здоров'я;
- засоби та способи рекреації індивідуального здоров'я;

вміти:

- будувати валеологічну модель здоров'язбереження учня ЗЗСО;
- дбайливо ставитися до власного здоров'я;
- зробити валеологічний аналіз програми валеологізації ЗЗСО та Школи сприяння здоров'ю;
- будувати модель Школи сприяння здоров'ю та охарактеризувати її складові;
- формувати оздоровчу поведінку у процесі навчання основ здоров'я;
- реалізувати валеопедагогічний принцип «Здоров'язбереження на всіх етапах навчально-виховної роботи ЗЗСО та ЗВО»;
- володіти навичками удосконалення соціальної, духовної, психічної, фізичної складових здоров'я;
- складати індивідуальну здоров'язбережувальну програму;
- стимулювати особистість до формування валеологічного світогляду та креативного мислення.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО.

Тема 1. Начала валеологічної педагогіки щодо розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО.

Проблема здоров'язбереження в історико-педагогічному контексті. Здоров'язбережувальна компетентність особистості як наукова проблема. Особливості розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО.

Тема 2. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів.

Науково-теоретичні засади підготовки вчителя у системі післядипломної педагогічної освіти до збереження здоров'я учнів. Модель підготовки вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО. Структура готовності вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО як результату його підготовки.

Тема 3. Створення інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища учнів у ЗЗСО.

Здоров'язбережувальне середовище у ЗЗСО. Напрями та зміст діяльності вчителя в ЗЗСО зі створення здоров'язбережувального середовища учнів. Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього вчителя у ЗЗСО як результат готовності до створення здоров'язбережувального середовища учнів.

Тема 4. Здоров'язбережувальний урок та його критеріальні показники.

Валеологічні критерії раціональної організації здоров'язбережувального уроку. Раціональна організація навчальної діяльності в ЗЗСО. Ціннісне ставлення до власного здоров'я. Формування в учнів знань про здоров'я в ЗЗСО. Вироблення в учнів системи цінностей.

Тема 5. Організація оздоровчих заходів та спільної здоров'язбережувальної діяльності вчителів, учнів, батьків, громадськості у позаурочний час.

Індивідуальні, групові, масові форми здоров'язбережувальної діяльності: рухливі і спортивні ігри; ігри на місцевості; туристичні походи; масові змагання; прогулянки на подвір'ї; виховні оздоровчі заходи, що пов'язані зі святом.

Змістовий модуль 2. Сучасні шляхи сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів у процесі навчально-виховної роботи ЗЗСО.

Тема 6. Методичний інструментарій дослідження рівня здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів у ЗЗСО щодо розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів.

Критерії сформованості здоров'язбережувальної компетенції майбутніх учителів у ЗЗСО. Методики дослідження стану сформованості здоров'язбережувальної компетенції майбутніх учителів у ЗЗСО. Показники виявлення сформованості компонентів здоров'язбережувальної компетенції. Характеристика рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів у ЗЗСО.

Тема 7. Методика дослідження стану сформованості здоров'язбережувальної компетентності учня в ЗЗСО.

Характеристика рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО згідно державного стандарту повної загальної середньої освіти, профільної середньої освіти.

Тема 8. Здоров'язбережувальні технології та їх засоби у роботі ЗЗСО.

Класифікація здоров'язбережувальних технологій та шляхи їхнього застосування. Здоров'язбережувальні освітні технології та етапи виконання умов їх реалізації в ЗЗСО. Сучасний урок з використанням нетрадиційних методів здоров'язбереження в ЗЗСО.

Тема 9. Розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів у процесі навчання та виховання особистісної культури здоров'я.

Педагогічні аспекти розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО. Методи, засоби, організаційні форми навчання, технологічність процесу навчання та виховання у процесі розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО. Валеологізація навчально-виховної роботи у ЗЗСО.

Тема 10. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів шляхом надбання життєвих навичок у ЗЗСО.

Формування життєвих навичок учнів у ЗЗСО, що сприяють соціальному, духовному, психічному та фізичному здоров'ю. Формування здорового способу життя учнів у ЗЗСО як пріоритету освіти.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	у с ь о г о	у тому числі					у с ь о г о	у тому числі				
		л	п	лаб.	Ін д.	С. р.		л	п	ла б.	Інд.	С. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО												
Тема 1. Начала валеологічної педагогіки щодо розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО		2	-			10						
Тема 2. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів		2	2			10						
Тема 3. Створення інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища для учнів у ЗЗСО		2	2			10						
Тема 4. Здоров'язбережувальний урок та його критеріальні показники		2	2			5						
Тема 5. Організація оздоровчих заходів та спільної здоров'язбережувальної діяльності вчителів, учнів, батьків, громадськості у позаурочний час.		2	2			5						

Змістовий модуль 2. Сучасні шляхи сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів у процесі навчально-виховної роботи ЗЗСО.											
Тема 6. Методичний інструментарій дослідження рівня здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів у ЗЗСО щодо розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів.		2	2			5					
Тема 7. Методика дослідження стану сформованості здоров'язбережувальної компетентності учня в ЗЗСО		2	2			5					
Тема 8. Здоров'язбережувальні технології та їх засоби у роботі ЗЗСО		2	2			10					
Тема 9. Розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів у процесі навчання та виховання особистісної культури здоров'я		2	2			10					
Тема 10. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів шляхом надбання життєвих навичок у ЗЗСО		2	4			10					
Усього годин		20	20			80					

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Розробка та аналіз моделі підготовки вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів.	2
2.	Опрацювання та характеристика тесту для визначення рівня знань молоді про здоров'я. Опрацювання тесту на виявлення знань майбутніх вчителів у ЗЗСО про зміст, напрями, форми, методи та технології створення здоров'язбережувального середовища.	2
3.	Опрацювання та характеристика опитувальника «Мої дії щодо власного здоров'язбереження»	2
4.	Розробка та презентація виховного оздоровчого заходу, що пов'язане зі святом згідно програми завуча по виховній роботі у ЗЗСО.	2
5.	Дослідження мотивації професійної діяльності та здоров'язбережувальної діяльності майбутніх учителів у ЗЗСО.	2
6.	Аналіз типових освітніх програм закладів загальної середньої освіти II та III ступенів, державних стандартів загальної повної середньої освіти щодо сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО.	2
7.	Розробка та презентація нестандартного уроку з використанням нетрадиційних методів здоров'язбереження учнів.	2
8.	Діагностика індивідуальних особливостей саморегуляції.	2
9.	Опрацювання та характеристика анкет «Ставлення учня до школи та класу», «Життя учня в родині». Розробка режиму дня для певної вікової категорії учнів у ЗЗСО.	2
10.	Самооцінка складових індивідуального здоров'я учнів.	2
	Всього	20

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Проблеми формування здорового способу життя як пріоритет освіти в ЗЗСО.	2
2.	Життєві навички, що сприяють збереженню соціального, духовного, психічного, фізичного складових здоров'я.	4
3.	Формування здоров'язберігаючої компетентності учнів у	4

	ЗЗСО в процесі викладання навчальних дисциплін і в позаурочний час.	
4.	Зміст і структура здоров'язберігаючої компетентності учнів у ЗЗСО.	3
5.	Типи здоров'язбережувальних технологій.	2
6.	Здоров'язбережувальна компетентність за Державним стандартом.	3
7.	Формування здоров'язбережувальних компетентностей сучасної молоді.	2
8.	Підготовка вчителя у ЗЗСО до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів.	4
9.	Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО на уроках основ здоров'я.	2
10.	Формування мотивації на здоровий спосіб життя учнів у ЗЗСО в умовах інноваційного освітнього середовища	4
11.	Модель підготовки вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО.	5
12.	Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища.	5
13.	Виховання культури здоров'я учнів у ЗЗСО.	2
14.	Підвищення якості превентивного виховання – шлях до формування здоров'язбережувального освітнього середовища.	3
15.	Структура готовності вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО.	5
16.	Здоров'язбережувальні аспекти сучасного уроку.	3
17.	Здоров'язбереження як домінуючий аспект діяльності закладу освіти.	2
18.	Можливості дисципліни основ здоров'я щодо формування мотивації учнів у ЗЗСО щодо збереження індивідуального здоров'я	5
19.	Методи корекції та оздоровлення учнів у ЗЗСО.	5
20.	Критерії сформованості здоров'язбережувальної компетенції майбутніх учителів у ЗЗСО.	2
21.	Критерії сформованості здоров'язбережувальної компетенції учнів у ЗЗСО.	3
22.	Характеристика рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО.	3
23.	Характеристика рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів у ЗЗСО.	2
24.	Нестандартний урок з використанням методів здоров'язбереження	2

13. Критерії оцінювання результатів навчання.

В університеті діє накопичувальна кредитно-трансферна система оцінювання програмних результатів навчання студентів, що реалізується в ході виконання і захисту практичних/лабораторних робіт, виконання ІНДЗ та модульного контролю, для яких визначено мінімальну кількість балів, яку слід набрати для формування рейтингового балу студента та виставлення його у залікову книжку і відомість успішності студентів з відповідними оцінками за національною та Європейською кредитно-трансферною системами на рівні 60 % від запланованого.

Рівень знань оцінюється згідно Положення про оцінювання знань та умінь студентів РДГУ:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	достатньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно- продуктивний)	незадовіль но	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно- продуктивний)	незадовіль но	не зараховано

14. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Електронні варіанти лекційного курсу.
3. Мультимедійні презентації.
4. Використання наочних засобів.
5. Силабус.

15. Питання для підготовки до підсумкового контролю (залік)

1. Що таке здоров'язбережувальна компетентність особистості?
2. Перерахуйте здоров'язбережувальні компетентності учнів 9-11 класів у ЗЗСО.
3. Охарактеризуйте модель підготовки вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО.
4. Що таке здоров'язбережувальне середовище?
5. Які Ви знаєте валеологічні критерії раціональної організації здоров'язбережувального уроку?
6. Перерахуйте складові системи цінностей учнів, які володіють здоров'язбережувальною компетентністю.
7. Які індивідуальні, групові, масові форми здоров'язбережувальної діяльності Ви знаєте?
8. Перерахуйте критерії сформованості здоров'язбережувальної компетенції майбутніх учителів у ЗЗСО.
9. Перерахуйте критерії сформованості здоров'язбережувальної компетенції учнів у ЗЗСО.
10. Які методики дослідження стану сформованості здоров'язбережувальної компетенції майбутніх учителів Ви знаєте?
11. Які методики дослідження стану сформованості здоров'язбережувальної компетенції учнів Ви знаєте?
12. Охарактеризуйте показники виявлення сформованості компонентів здоров'язбережувальної компетенції учнів.
13. Охарактеризуйте рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів у ЗЗСО.
14. Охарактеризуйте рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів в ЗЗСО.

15. Які методики дослідження стану сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО Ви знаєте?
16. Зробіть характеристику здоров'язбережувальної компетентності учнів згідно типових освітніх програм ЗЗСО II ступенів.
17. Зробіть характеристику здоров'язбережувальної компетентності учнів згідно типових освітніх програм ЗЗСО III ступенів.
18. Зробіть характеристику здоров'язбережувальної компетентності учнів згідно державних стандартів загальної повної середньої освіти.
19. Які здоров'язбережувальні освітні технології Ви знаєте?
20. Що таке здоров'язбережувальні технології?
21. Назвіть класифікацію здоров'язбережувальних технологій.
22. Перерахуйте нетрадиційні методи здоров'язбереження учнів у ЗЗСО.
23. У чому сутність формування здоров'язбережливих навичок? Назвіть їх.
24. Що таке культура здоров'я?
25. Як правильно здійснювати самооцінку соціального, духовного, психічного, фізичного складових здоров'я?
26. Перерахуйте оздоровчі життєві навички.
27. Як сформулювати в учнів навички здорового способу життя?
28. Що таке валеологічна свідомість?
29. Що таке валеологічне мислення?
30. Яке значення має режим дня у розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів у ЗЗСО?

16. Рекомендована література (базова, додаткова)

Основна

1. Антонова О.Є., Поліщук Н.М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів : монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 248 с.
2. Ващенко Л. С. Основи здоров'я : книга для вчителя / Л. С. Ващенко, Б. Є. Бойченко. – К. : Генеза, 2005. – 240 с.
3. Жара Г. І. Технології індивідуального здоров'язбереження і профілактика професійного вигорання вчителя: навчальний посібник для студентів педагогічних ЗВО. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. 136 с.
4. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти затверджений постановою КМУ від 30 вересня 2020 р № 898.
5. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня (МОН України від 20.04.2018 № 405).
6. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня (МОН України від 20.04.2018 № 408).
7. Шевчук О. А. Валеологія. Розробки уроків для 5-7 класів : метод. посібник для вчителів та учнів / О. А. Шевчук. – Рівне : Ліста, 2001. – 200 с.
8. Шевчук О. А. Основи здоров'я : конспекти уроків : 9 кл. / О. А. Шевчук. – К. : Шк. світ, 2009. – 136 с.

Додаткова

1. Бойченко Т. Є Принцип превентивності як засадничий у безперервній валеологічній освіті / Т. Є. Бойченко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2010, № 1 (3). – С. 3-11.
2. Ващенко О. М. Формування в майбутніх учителів компетентності використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи / О. М. Ващенко, Н. Б. Буряк // Перлини наукового пошуку: зб. наук. статей – Хмельницький: ХмЦНІ, 2013. – 350 с.
3. Дубова Г. М. Формування здоров'язбережувальних компетентностей учнів на уроках хімії / Г. М. Дубова // Таврійський вісник освіти. На допомогу педагогу. – 2015. - № 2 (50). – Частина I. – С. 152-156.
4. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія /за заг. ред. Л. М. Рибалко. – Тернопіль : Вид. Осадца В. М., 2019. – 400 с.
5. Ліскович О. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у навчанні фізики/ О. В. Ліскович // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». – Ужгород, 2011. – Випуск 22. – С. 92-95.
6. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації».
7. Осадченко Т. Створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : практичний poradnik / Тетяна Осадченко. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. – 234 с.
8. Таранова О. Здоров'язбережувальний педагогічний процес / О. Таранова, Г. Челах // Завуч. – 2008. – № 19-20.
9. Успенська В. Впровадження здоров'язберігальних технологій у загальноосвітньому навчальному закладі / В. Успенська // Рідна школа. – 2009. – № 4 – С. 44–48.
10. Формування здоров'язбережувальних компетентностей сучасної молоді: реалії та перспективи : збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці (Полтава, 27–28 квітня 2017 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. – Полтава : ПНПУ, 2017. – 408 с.
11. Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища: досвід проектування і реалізації : матеріали круглого столу / упоряд. Н. А. Поліщук. – Луцьк : ВІППО, 2018. – 124 с.
12. Шахненко В. І. Підготовка учнівської молоді до ведення здорового способу життя, створення сім'ї і виховання дітей на цих засадах як соціально-педагогічна проблема / В. І. Шахненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2009. – № 2. – С. 155-158.
13. Шевчук О. А. Формування системи валеологічних знань учнів основної школи у процесі навчання основ здоров'я : дис. канд. пед. наук : (13.00.02) «Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я) / О. А. Шевчук. – Рівне, 2011. – 217 с.

14. Язловецький В. С. Учням про здоров'я / В. С. Язловецький, О. В. Язловецька. – Кіровоград, РВЦ КДПУ імені В. Винниченка, 2000. – 212 с.

17. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. Авторський сайт Шевчук Олени Анатоліївни (<http://sites.google.com/site/kabinetbzd>).
2. Загальна методика навчання основ здоров'я: <https://studfiles.net/preview/page:3>; www.zntu.edu.ua › [metodyka-navchannya-osnov](http://www.zntu.edu.ua/metodyka-navchannya-osnov)
4. Інноваційні форми, методи і технології навчання: <http://invnz.blogspot.com/>
5. Інноваційні педагогічні технології: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/innovatsiini-pedagogichni-tekhnologiyi.html>.
6. Синенко В. Я. Сохранение здоровья учащихся школ как многофакторная проблема / В.Я.Синенко. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sibuch.ru/node/69>. – Загол з екрану. – Мова рос.
7. Сторінка Наталії Грицай: Методика навчання основ здоров'я: [http://grytsai.rv.ua/_\(2017/01\)](http://grytsai.rv.ua/_(2017/01)).
8. Формування здоров'язберезувальної компетентності учнів у процесі вивчення географії: <https://vseosvita.ua/library/navcalno-metodicnij-posibnik-formuvanna-zdorovazberezivalnoi-kompetentnosti-ucniv-u-procesi-vivcenna-geografii-196267.html>.